

TKD Düşünce Özgürlüğü Grubu

TLA Working Group on Intellectual Freedom

TKD Düşünce Özgürlüğü Grubu*

Öz

Yazıda, Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezine bağlı olarak faaliyetini sürdüren ve kısa adı DÖG olan Düşünce Özgürlüğü Sürekli Çalışma Grubu'nun tanıtılması amaç edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Düşünce özgürlüğü; Türk Kütüphaneciler Derneği; Türk Kütüphaneciler Derneği Düşünce Özgürlüğü Grubu.

Abstract

Working Group on Intellectual Freedom which depends on the headquarters of Turkish Librarians' Association shortly DÖG is aimed to be introduced in the paper.

Keywords: Intellectual freedom; Turkish Librarians' Association; Turkish Librarians' Association Working Group on Intellectual Freedom.

Türk Kütüphaneciler Derneği Düşünce Özgürlüğü Grubu (TKD-DÖG) avukat Ali Çerçi, meslektaşlarımız F. Nafiz Ertürk, Dr. M. Tayfun Güllü, Ahmet Karataş, Zafer Kızıllıkan, Prof. Dr. Bülent Yılmaz'ın başvurusu ve TKD Genel Merkezi'nin onayıyla, Mayıs 2007'de "sürekli çalışma grubu" olarak kuruldu. Grubumuzda içinde bulunduğumuz yıl itibarıyla F. Nafiz Ertürk, Zafer Kızıllıkan ve Prof. Dr. Bülent Yılmaz'a ek olarak Burcu Güvenç, Aydın İleri, Semih İşevi, Ali Fuat Kartal, İlkin Mengülek, Prof. Dr. Hasan S. Keseroğlu ve Nico Sandfuchs meslektaşlarımız çalışmaktadır.

Grubun kuruluşu ve çalışma alanlarımız mesleki tartışma listemiz olan kutup-1 ortamında 7 Mayıs 2007 tarihli duyurumuz ve aşağıdaki cümlelerle paylaşılmıştı:

1-Ülkemiz kütüphanecilerinde ve kütüphane çalışanlarında öncelikle mesleki bağlamda bir düşünce özgürlüğü bilinci ve duyarlılığı yaratmaya çalışmak; bu tutumun geliştirilmesi için çeşitli etkinliklerde bulunmak.

2-Meslek alanındaki sansür uygulamalarının gündeme getirilmesi ve mesleki platformlarda tartışılması, değerlendirilmesi ve çözüm üretilmesini sağlamaya çalışmak.

3-Ülkemizde düşünce özgürlüğü ile bağdaşmayan genel uygulamaları izlemek, değerlendirmek, bu konularla ilgili etkinliklerde bulunmak ve mesleki alanımız dışında yapılan çalışmalara da katkı sunmak.

* Grup adına Başkan Zafer Kızıllıkan tarafından kaleme alınmıştır. e-posta: zaferk@rekabet.gov.tr

Bu çerçevede, öncelikle bir Düşünce Özgürlüğü Bildirgesi hazırlamanın yararlı olacağı yönünde karar aldık ve çalışmalara başladık. İstedik ki meslektaşlarımız, kullanıcılarına hizmet verirken veya diğer kütüphane işlerini yaparken, gereksinim duyduklarında yararlanacakları veya göz önünde bulunduracakları bir “ilkeler bütünü” olsun. Çünkü, konuyla ilgili yüksek lisans¹ ve doktora² düzeyinde yapılan çalışmalar kütüphanecilerin düşünce özgürlüğü konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıklarına işaret ediyordu, ayrıca, duyularımız ve gözlemlerimiz de, kütüphanelerde sansür uygulamalarının yaşandığını gösteriyordu. Bunun yanında, Kutup-1’de yapılan konuyla ilgili tartışmalar da farklı düşünce ve yaklaşımlara gösterilen hoşgörü düzeyimiz hakkında yeterince bilgi vermektedir. Bu olumsuz tutum ve uygulamalarda, genel olarak eğitim dizgesi, toplumumuzda hakim olan düşünce özgürlüğü karşıtı atmosfer ve resmi sansürün önemli bir payı olduğu gerçeğini de vurgulamak gerekir.

Bildirge hazırlama süreci içinde sırasıyla şunlar yapıldı: Önce bu Bildirgede yer alması gereken konular saptandı, sonra başta IFLA olmak üzere ülkelerin meslek derneklerinin bu alandaki bildireleri incelendi ve son olarak da ülkemiz koşulları göz önünde bulundurularak, uzun bir araştırma ve tartışma süreci sonunda Bildirge taslağı şekillenmiş oldu. Taslağın kutup-1 mesleki tartışma listesinde meslektaşlarımızın görüş ve önerilerine sunulması, gelen eleştiri ve katkıların değerlendirilmesi sonucu Bildirge son şekline kavuşmuş oldu.

Bildirge, 22 Şubat 2008 tarihinde TKD Yönetim Kurulu tarafından kabul edildi ve aynı yıl gerçekleşen 44. Kütüphane Haftası’nda kamuoyuyla paylaşıldı. Anılan hafta içinde “Düşünce Özgürlüğünün Evrensel Boyutları” başlıklı bir panel gerçekleştirildi ve Bildirge afiş haline getirilerek, ilçe halk kütüphanelerine de dağıtılması için illere göndermek suretiyle, Türkiye çapında dağıtımını gerçekleştirildi. Ayrıca, Bildirge Prof. Dr. Yaşar Tonta tarafından İngilizceye çevrilerek, 5 Aralık 2008 tarihinde IFLA’nın diğer ülkelerin düşünce özgürlüğü ilgili bildirelerinin yer aldığı web sayfasına³ da konuldu.

DÖG’ün Grup olarak içinde içinde yer aldığı, görüş belirttiği ve gerçekleştirdiği etkinlikler tarih sırası içinde şöyle sıralanabilir:

- *Bilim ve Teknik Dergisi*⁴’nin Mart 2009’da çıkacak sayısı, Darwin’in doğumunun 200. yıldönümü olması ve UNESCO’nun da bu yılı Darwin yılı ilan etmesi nedeniyle, kapak konusu Darwin’e ayrılmıştı. Ancak derginin dağıtımını son anda durdurularak, kapak konusu değiştirildi ve sorumlular görevden alındı. Bunun üzerine TKD-DÖG bu sansürü kınadığını belirten bir açıklamayı kutup-1 mesleki tartışma listesinde duyurmak suretiyle meslektaşlarıyla paylaştı.
- 3 Mart 2010 tarihinde Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi ev sahipliğinde TKD Ankara Şubesinin organize ettiği bir Günlük DÖG Ankara Çalıştayı gerçekleştirildi. Ankara’daki 30 kurumdan temsilci toplantıya katıldı. Çalıştayı sonunda katılımcılara bir anket uygulandı. Büyük bir çoğunluk Çalıştayı çok yararlı bulduklarını, belirli aralıklarla tekrarlanmasının, kütüphane yöneticilerinin katılımının sağlanmasının ve tartışılan örnek olayların yerli örneklerden seçilmesinin daha yararlı olacağı yönünde görüş bildirdiler.
- 2011 yılı Ocak ayı başında Tokat ili Zile İlçesi Halk Kütüphanesi sorumlusu kütüphaneye alınacak kitaplar için bir liste hazırlayıp, Kaymakamlığa da onaylatarak Tokat İl Halk Kütüphanesine göndermiş. Ancak Tokat İl Halk Kütüphanesi bu listedeki kitapları satın almamış, aksine İlçe Kütüphanesine kendi seçtiği kitapları göndermişti. Bu sansür

¹ Kızılkın, Z. (1994). *Düşünce özgürlüğü ve Türkiye’de kütüphanecilik eğitimi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

² Güllü, M. T. (1997). *Türkiye’de düşünce özgürlüğü sorununun halk kütüphanelerine yansımaları*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

³ 15 Eylül 2014 tarihinde <http://archive.ifla.org/faife/ifstat/tlstat.htm> adresinden erişildi.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.biltek.tubitak.gov.tr/>

olayının duyulması üzerine TKD-DÖG konuyu araştırmış, sansürü kınayan bir açıklama yaparak konunun kutup-1 mesleki tartışma listesinde tartışılmasını sağlamıştır.

- TKD-DÖG önceki paragrafta değinilen olayla ilgili olarak yaptığı açıklamayla yetinmemiş, “TKD-DÖG’ün Halk kütüphanelerinde düşünce özgürlüğü ve sansüre ilişkin yaklaşımı” başlıklı, halk kütüphanelerinde düşünce özgürlüğü konusunun neden vazgeçilmez bir ilke ve meslek etiği olduğuna ilişkin 2 sayfalık bir bildiri hazırlamış, gereği için bütün il halk kütüphanesi müdürlüklerine, bilgi için de Kültür Bakanı ve Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne göndermiştir.
- 21 Ocak 2011 tarihinde Günışığı Kitaplığı sponsorluğunda ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi ev sahipliğinde DÖG İstanbul Çalıştayı gerçekleştirildi. Toplantıya 22 kurumdan 40 civarında meslektaşımız katılmış, verimli ve dinamik bir tartışma ortamı yaşanmıştır. Grubumuzun hazırlayıp tartışılmasını sağladığı örnek sansür olayları yanında, katılımcıların çalışma ortamlarında gördükleri ve duydukları sansür örneklerinin tartışılıp değerlendirilmesi de toplantıya ayrı bir zenginlik katmıştır.
- 9-12 Mayıs 2012 tarihinde Bodrum’da yapılan 2. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu: Değişen Dünyada Halk Kütüphaneleri toplantısı kapsamında da bir Düşünce Özgürlüğü Çalıştayı gerçekleştirilmiş ve konu etraflıca tartışılmıştır.
- Temmuz 2012 tarihinde, *Mimesis Tiyatro Çeviri Araştırma Dergisi*⁵’nin 19. Sayısındaki bir fotoğraf nedeniyle bir kullanıcı “çocukların ahlakı açısından sakıncalı” olduğu gerekçesiyle ilçe kaymakamlığına bir şikayet dilekçesi göndermiş ve konu Elazığ İl Halk Kütüphanesi tarafından değerlendirilmiş, dergi ilgili il ve ilçe kütüphanelerinin dermelerinden kaldırılmış ve bağış olarak gelen derginin gönderilmemesi için de kütüphane tarafından yayınevine bir yazı yazılmıştır. TKD-DÖG bu durumu sansür olarak değerlendiren bir yazıyla mesleki tartışma listesinde görüşünü belirtmiş ve olayın ayrıntılı olarak tartışılmasına öncülük yapmıştır.
- Son olarak, 2006-2012 yılları arasında bir hizmetiçi eğitim modeli olarak gerçekleştirilen Halk Kütüphaneleri Bölge Seminerleri içinde de düşünce özgürlüğü konusunun seminerler kapsamındaki 10 alt konudan biri olarak, Grup elemanları tarafından işlendiğini belirtmek gerekir. Bu süre zarfında 20 bölge semineri yapılmış, seminerler KYGM, Goethe Institut-Türkiye, TKD ve HÜ BBY Bölümü işbirliğinde gerçekleştirilmiştir.

Düşünce Özgürlüğü Grubu, Türk Kütüphaneciler Derneği’nin sürekli çalışma grubu olarak Türkiye’nin gündemini takip ederek çalışma alanına giren konularda meslektaşlarımızın sesini duyurmaya devam edecektir.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://mimesis-dergi.org/>